

Кацярына Безмацэрных

...мастацтва не таямніца,
а глюкі!..

Палешукі, эзатэрыкі, выкладчыкі

Гутарка Кацярыны БЕЗМАЦЭРНЫХ

з мастакамі Тамарай і Уладзімірам ВАСЮКАМІ

З Тамарай і Уладзімірам Васюкамі гутарка нашая пачалася з размоваў пра энергію Космасу. І мне захацелася зрабіць інтэрв'ю не для часопіса - для радыё. Насалода гэта: слухаць неапісальны голас, інтанацыі, самабытную палескую гутарку гаманкой, магутнай і дзёрзкай паляшучкі Тамары. Знаходзіць яна словы не толькі для сваёй асобы, але ж і смела прэзентуе маўклівага, ненавязлівага мужа - гэтаксама палешука.

Вааокі знаёмыя цэлых сорак два гады. А нарадзіўся іх слынны саюз у вясковым аўтобусе на Халопенічы...

"Мы выпадкова пажаніліся!"

Тамара частуе мяне вераснёўскімі яблыкамі. Учора яна вярнулася з экспедыцыі па Віцебшчыне.

- Тамара, Уладзімір, калі ж распачаў складвацца Ваш саюз?

Т.: У верасні 1968 года.

У.: Вучыліся разам, у адной групе, у Мінскай мастацкай вучэльні. Я - пасля войска. А яна зусім малая, пасля восьмага класа гіступіла. Памятаю аўтобус на Халопенічы. Мы ехалі на бульбу ў калгас. Тады ўсё і пачалося... Я адразу яе вылучыў.

У верасні 1968 года Мінская мастацкая вучэльня размяшчалася ў... Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балету. Да 1971 года. А потым на Мінску вандраваць распачала... І назву атрышала - Мінская мастацкая вучэльня імя скульптара Аляксея Канстанцінавіча Глебава. Альбо проста - "Глебаўка".

Т.: Мы выпадкова пажаніліся. Вядома, выпадкова! Я яшчэ не збіралася ў ніякое замужства. Пасля "Глебаўкі" адразу пажаніліся. Валодзя, налі дзіцяці ў гарбату вады з чайніка! - строга звяртаецца да мужа яна. А пад дзіцём мае на ўвазе, вядома ж, мяне - студэнтку-журналістку.

У "Глебаўцы" Тамара і Валодзя вучыліся на спецыяльнасці "мастацкае афармленне", што н'іпер завецца модным словам "дызайн".

Т.: У нас быў выкладчык, яго імя для нас каласальна значнае - Дубар Леанід Паўлавіч. Гэта наш агульны настаўнік. Не настаўнік, а значна больш, чым настаўнік. Гэта маіўтная асоба, святлейшая асоба. Ён фарміраваў светапогляд. Высоцкі тады быў афіцыйна не дазволены, а ён нам казаў: "Паслухайце сапраўдную музычную паэзію!" Да божага дару дадаваў шліфовачку. На трэцім курсе ён вазіў нас у Піцер, у 1970 годзе, на выставу ўсяго Ван Гога ў Эрмітаж. Ён адчуваў, што мы не розумам яго разумеем, а разумеем думка-вобразамі. Менавіта гэтыя думка-вобразы мы ў яго і прачытвалі, а ён прачытваў у нас. Ужо на трэцім курсе ён і Валодзю, і мяне ўспрымаў як мастакоў. Гэта парадокс, гэта абсалютны парадокс! На праглядзе выстаўляліся трынаццаць чалавек на адной сценцы, а дзве сценкі даваў мне!

"Ён каліграф яшчэ ад нараджэння", - кажа пра мужа Тамара. І ўзгадвае мае суразмоўцы: студэнт Валодзя, усяго толькі трэцякурснік, быў заўважаны Леанідам Дубарам. Кажа настаўнік Васюку: "Дапамажыце мне пісаць шрыфт, калі ласка. У характары славянскага ручнога пісьменства." З задачай Валодзя справіўся. Але кніжка, на жаль, тая так і не выйшла ў друк...

Было і яшчэ адно прыемнае здарэнне ў Пецярбурзе:

Т.: Мы ідзем на Шастаковіча, шостая сімфонія, блакадзе прысвечаная! Леанід Паўлавіч дамаўляецца невядома якім чынам, сам бярэ нам квітку за свае грошы на канцэрт такой складанай музыкі!..

У 1977 годзе Леанід Дубар пачёр.

Т.: Але ўсё роўна ён застаецца для нас эталонам. На жаль, ён больш рэалізаваўся для нас, а не як мастак. Болып аддаваўся студэнтам, на сябе яму не хапала часу.

Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч - вось яшчэ адна знакавая асоба іх маладосці.

Т.: Ён жа самаходам абхадзіў усю Беларусь! 70-я, 80-я - гэта была хваля адраджэння нацыянальнай культуры. Мы ладзілі экспедыцыі прыватнага кштапту, пазнавальнага характару.

Энергія Космасу і палескі архетып

Васюкі мастакі няпростыя. Бо яшчэ і філосафы! Эзатэрыкі! Палескія шаманы! Вы толькі паслухайце, што можа распавесці Тамара:

Т.: Чалавек мае асабістую энергію, што яму даў Бог па жыцці. Але калі жыве, яшчэ карыстаецца энергіяй космасу. Там, у Космасе, столькі інфармацыі запісана! Таму так лёгка і заблытацца.

Уладзімір і Тамара ВАСК

- А як правільна браць, як правільна карыстацца энергіяй Космасу?

Т.: О, для гэтага трэба пражыць жыццё! Але чалавек яшчэ складаецца і з трэцяй энергіі - энергіі продкаў. Калі чалавек карыстаецца толькі касмічнай энергіяй, то можа збрэндзіць. Калі чалавек застаецца без энергіі продкаў, ён зусім ніякі. Ён прэсны праснак, нецікавы ні сабе, ні людзям. Я жыла ў той хаце, дзе нарадзіўся мой дзед, і мой прадзед, і ўсе продкі. Я не ведаю, як людзі мегаполісу будуць сябе далей адчуваць у прасторы. Вясковым людзям значна лягчэй не страціць сувязь з продкамі. Мы бачылі ўвесь побыт вясковы, які быў суладным, гарманічным. Чалавек не адрываў сябе ад зямлі, чалавек не адрываў сябе ад стану прыроды. ЧАЛАВЕК БЫЎ ЦЭЛЬНАЙ АДЗІНКАЙ КОСМАСУ,

- выразна і павольна падкрэслівае мастачка.

*І тут я зразумела, што аб'ядноўвае Тамару і Уладзіміра магутная стыхія
- стыхія паческай вёскі.*

Т.: Палескі архетып - вельмі складаны. І вельмі старажытны. Мы доўга шукалі сябе. Багата ж усялякіх плыняў. Раней мы імкнуліся быць сучаснымі ў гэтым мегаполісе. І не разумелі, што такое сучаснасць. Думалі сучаснымі быць - значыць карыстацца нейкім стылем у мастацтве, карыстацца нейкай іншай тэмай. Мы да палескага архетыпу прыйшлі толькі пасля пяцідзесяці гадоў.

У палешукоў свая пластыка розуму. Я сёння з гэтай віцебскай экспедыцыі прыехала... Віцебскія вёсачкі вельмі цікавыя, але вобразы, пластыка - іншая. Палешукі больш эмацыйныя. І там інфармацыя вобразна іншая. Але гэта не значыць, што віцебская горшая. Проста ў нас іншы рытм. Калі палескі рытм больш дынамічны, то віцебскі, паўночны, больш павольны. Таму і рэакцыя, рысы характару іншыя. Калі перастаем адчуваць сябе палешукамі, гэта дрэнна. Зноў вяртаемся, каб адчуваць сябе тым, хто мы ёсць.

Сёння Уладзімір Васюк малое простым алоўкам: аскетычна-густоўная, таленавітая ў сваёй лаканічнасці станковая графіка. Часам ад яе патьхае Космасам і Язэпам Драздовічам. А было мінулае ў колерах. Было - мастак-плакатыст.

Эспанаваліся ў Нацыянальным мастацкім музеі серыі ягоныя «Прывіды маёй маленькай радзімы» (1996-1999) і «Бацькоўскія вокны» (2007). А вось праца "Пахаванне вёскі". Родам Уладзімір з Чарнобыльскай зоны, з пасёлка Леніна Хойніцкага раёна, пасёлак - закапаны цяпер...

Тамара ж - керамістка. І нараджаюцца ў яе каларытныя, мажныя, вясковыя кароўкі, збаны з вабнымі і спелымі формамі Жанчыны, вобразы Рагнеды, Еўфрасінні Полацкай, Радзівіла Чорнага... Ёсць серыя "Строі Мініччыны": колісь, у студэнцтве, яна брала ўдзел у этнаграфічных экспедыцыях, арганізаваных Міхасём Раманюком, прафесарам, знаўцам беларускага народнага адзення.

Т.: Ідзе чалавек. З якімі ён там сустрэаецца вобразамі, жыццём - гэта таямніца. Гэтак жа, як і ўсё мастацтва - таямніца.

У.: Мастацтва не таямніца, а глюкі!

Т.: Глюкі - гэта вельмі лаянка вялікая! **І** не будзем яе прымяняць. Невядома з чаго жыццё складаецца і дзе якая рэальнасць. Мастацтва, дарэчы, вельмі складанае. Яно ніколі не акрэсленае. Калі вам кажуць, што падаюць яго ў чыстым выглядзе і кажуць, што яно такое адназначнае - сто адсоткаў брэшучь! - і тут прынытоваць і строгасць у голасе яе з'яўляецца, - Лухта! Мастацтва ЗАУСЁДЫ неадназначнае. Словамі не пераказваецца яго сэнс.

У Васюкоў сын - астралаг!

Васюкі не толькі мастакі. А яшчэ і выкладчыкі. Уладзімір выкладаў у Мінскім мастацкім вучылішчы імя А.К. Глебава (1978-1986), а з 1987 года - у Беларускай акадэміі мастацтваў. Тамара з 1992 года ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў.

Т.: Мудрасць у старыя гады - гэта не што іншае, як на біялагічным узроўні змяненне працы мозгу. Уключаюцца ўсе далёкія куточкі мозгу, - вельмі выразна, павольна кажа яна. - Гэта так лічаць навукоўцы. У маладосці адно паўшар'е больш актыўнае, логіка больш актыўная, а ў старасці ўключаецца актыўнасць усяго мозгу. І таму кажуць, што са старымі трэба раіцца. Нават беларуская казка ёсць такая... Пра тое, як вёска памірала ад таго, што не было ўраджаю. І адзін стары кажа: "Дах накрыты саломай, я не пацерабіў яе, а пакінуў зярняткі. Дык калі мы з гэтага даху выцягнем салому з зярняткамі, значыць, з голаду не памрэм." І так ён цэлую вёску выратаваў. Гэта не паўсядзённае, гэта сакральнае вельмі...

Нарадзілі мастакі і сына, таксама Уладзіміра.

Т.: У Беларускай дзяржаўнай універсітэце на біялогіі вучыўся. А ў астралагію пайшоў з-за цікавасці. Сам вучыўся, па кнігах. Да астралагіі нельга ставіцца побытава. Так жа, як і да мастацтва.

Фота Ганны Леванковай.